

Noordzee

HOLLAND

Zuiderzee

Leeuwarden

Groningen
GRONINGEN

DRENTE

Coevorden

Zwolle

al

Scherpe

● Brussel

● Maastricht

Keulen ●

Vereniging Oud - Scherpenzeel

<i>Van de Bestuurstafel.....</i>	<i>3</i>
<i>Verslag Algemene Jaarvergadering 2012.....</i>	<i>4</i>
<i>Jaarverslag 2011.....</i>	<i>5</i>
<i>Jaarrekening 2011.....</i>	<i>7</i>
<i>Uitnodiging voor bedrijfsbezoek op woensdag 9 mei.....</i>	<i>7</i>
<i>Excursie 2 juni 2012 naar 's-Hertogenbosch.....</i>	<i>9</i>
<i>"Noe eerst effe Proate !".....</i>	<i>10</i>
<i>Het Rampjaar 1672.....</i>	<i>18</i>
<i>Nieuwe Aanwinsten.....</i>	<i>29</i>
<i>Nieuwe Leden 2011.....</i>	<i>31</i>

De kopij voor het juninummer 2012 dient uiterlijk zaterdag
12 mei a.s. te zijn ingeleverd bij de redactie.

Omslagfoto:

Binnengevallen Franse troepen trekken in het rampjaar 1672 door de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

(zie ook het artikel *Het Rampjaar 1672*, pag. 18 e.v.)

VAN DE BESTUURSTAFEL

Het verenigingsleven draait allerwege weer volop en ook wij, als bestuur, zijn weer druk bezig met het maken van nieuwe plannen.

Op 28 februari jl. werd de ledenvergadering gehouden. De bestuursleden Henk Beulenkamp, Jan Roelofsen en Piet Valkenburg zijn herkozen. Als bestuur zijn we blij dat zij hun taak binnen de vereniging willen en kunnen voortzetten. Een verslag van de vergadering leest u elders in dit blad.

Ook in 2012 worden er weer vier Open Huizen in het Koetshuis georganiseerd. Op zaterdag 10 maart was de eerste, met als thema "Klompemakers in Scherpenzeel". In de expositieruimte van het Koetshuis was een kleine tentoonstelling ingericht met gereedschappen en foto's, die wij van de familie Job Boom in bruikleen kregen.

Tijdens de Open Huizen kunt u albums inzien met foto's van verenigingen, scholen, enz. en een kijkje nemen op de zolder vol met oude voorwerpen. Op de afdeling genealogie zullen mensen beschikbaar zijn om u te informeren over uw ouders c.q. voorouders, mits zij in Scherpenzeel zijn geboren, gedoopt, gehuwd of begraven.

Het volgende Open Huis is op zaterdag 5 mei. Nadere informatie kunt u tegemoet zien via een persbericht in de Scherpenzeelse Krant en op onze website www.oudscherpenzeel.nl. Wij nodigen u van harte uit.

Woensdag 9 mei wordt weer een bedrijfsbezoek georganiseerd en zijn we te gast bij Methorst Milieu. Elders in dit blad leest u meer hierover.

Op zaterdag 2 juni vindt ons jaarlijkse uitje plaats. Dit jaar gaan we naar 's-Hertogenbosch, met een bezoek aan de onlangs gerestaureerde St.-Jan en gaan we varen op de kleine riviertjes in- en onder de stad. De uitnodiging en verdere informatie vindt u elders in het blad.

In juni wordt er evenals vorig jaar een fiets- c.q. wandeltocht georganiseerd. In het volgende verenigingsblad wordt u hierover nader geïnformeerd.

Tenslotte wil het bestuur een oproep doen aan u, om te helpen nieuwe leden te werven. Wellicht dat er onder uw vrienden en kennissen mensen zijn die geïnteresseerd zijn. Het bestuur wil graag samen met u van 2012 een goed verenigingsjaar maken!

Namens het bestuur wens ik u veel leesplezier.

Wim Schimmel, voorzitter

VERSLAG ALGEMENE JAARVERGADERING 2012

In partycentrum Boschzicht woonden ruim 100 leden de jaarvergadering bij. Voorzitter Wim Schimmel heette iedereen van harte welkom, met name de leden van buiten Scherpenzeel. Hij was erg verheugd over de goede opkomst.

Hij bedankte alle bestuursleden en vrijwilligers die zoveel werk voor onze vereniging verrichten. Het ledenaantal is in 2011 gegroeid tot 778. "We gaan samen ons best doen om nog dit jaar de 800 te halen!" zo luidde de oproep van de voorzitter.

Voor het komende jaar staan er weer veel activiteiten op het programma:

- Vier Open Dagen.
- Woensdagavond 9 mei bedrijfsbezoek aan Methorst Milieu.
- Zaterdag 2 juni jaarlijkse excursie. Deze keer naar de historische stad 's-Hertogenbosch.
- In juni een wandel- of fietstocht.
- In oktober is de najaarsledenvergadering gepland.

Het documentatiecentrum is iedere dinsdagavond open en iedereen is daar van harte welkom. (Zie voor openingstijden blz. 35 van dit blad, red.)

De jaarverslagen van de secretaris en penningmeester werden goedgekeurd, de kascommissie las het rapport voor en stelde voor de penningmeester decharge te verlenen. Er werd een nieuw lid voor de kascommissie benoemd.

Drie bestuursleden waren aftredend, maar hadden zich herkiesbaar gesteld. Omdat er geen voordrachten voor nieuwe bestuursleden waren binnengekomen, werden de aftredende bestuursleden Jan Roelofsen, Piet Valkenburg en Henk Beulenkamp onder applaus van de aanwezigen herbenoemd.

Na deze huishoudelijke zaken volgde een interessante presentatie door Wim van den Berg over 'De Middenstand in Scherpenzeel, van begin tot medio vorige eeuw'. Foto's van de leden van de winkeliersvereniging, van de bakkers en de kruideniers kwamen aan bod. Voor de oud-Scherpenzelers een feest van herkenning en mooie plaatjes van het Scherpenzeel van voor de oorlog.

In de pauze was er gelegenheid om fotoboeken van de diverse scholen en verenigingen in te kijken.

Na de pauze was het woord aan de heer Bert van Coenen, gids en voorzitter van de 'Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch'. Hij verzorgde een presentatie over de stad 's-Hertogenbosch, dat al in 1185 stadsrechten kreeg. Vooral over de Sint-Janskathedraal wist hij veel te vertellen.

De Sint-Jan is een laatgotische kathedrale basiliek, gebouwd tussen 1380 en 1530 en in de negentiende en twintigste eeuw ingrijpend gerestaureerd. Het is één van de meest gedecoreerde bouwwerken van Nederland.

De oude Bossche stadsrivier de Binnendieze, vroeger een stinkende rivier, is halverwege de 20e eeuw gedeeltelijk gedempt maar gelukkig voor een groot deel van 1973 – 1998 weer gerestaureerd. Varen op de Binnendieze met een fluisterboot is nu een unieke belevenis en geeft een goed beeld van de rijke historie van de stad en het water.

De heer Van Coenen eindigde zijn presentatie met een plaatje van het alom bekende beeld van 'Zoete Lieve Gerritje', die met een vette haan naar de Bossche markt gaat.

De voorzitter dankte de heer Van Coenen voor de leuke en interessante presentatie en nodigde iedereen uit om deel te nemen aan de verschillende activiteiten van Oud-Scherpenzeel en vooral ook naar de Open Dagen te komen.

JAARVERSLAG 2011

Het jaar 2011 ligt al weer achter ons en het bestuur kan terugzien op een prima jaar voor onze vereniging. Het ledenaantal is opnieuw gestegen en bedraagt momenteel 778.

Wij zijn blij dat door onze activiteiten zo veel mensen hebben besloten lid te willen worden van Oud-Scherpenzeel. Het streven is, om nog dit jaar het 800^e lid te mogen inschrijven.

Het bestuur heeft zes maal vergaderd. Ook is er in het najaar vergaderd met enkele leden van het bestuur van Oud Renswoude en Oud Woudenberg om elkaar te informeren over de activiteiten en plannen.

Het documentatiecentrum was, zoals gebruikelijk, van september tot en met mei elke dinsdagavond en op verzoek ook op dinsdag overdag geopend. Veel bezoekers hebben hun weg daarheen gevonden!

Dank zij vele vrijwilligers, vaak actief in diverse werkgroepen, kan al het werk van de vereniging voortgang vinden.

De redactie van ons verenigingsblad heeft veel kopij verwerkt. Zij heeft vier mooie uitgaven samengesteld. De redacteur, Henk Schuurman, zijn we erkentelijk voor het feit dat hij dit elk jaar weer voor ons verzorgt. Martin Wigtman is onze webmaster en we zijn erg dankbaar dat hij de site adequaat bijhoudt. Velen bezoeken de site.

Tevens werden de vitrines in de Bibliotheek in het Kulturhus 'De Breehoek' door ons ingericht, de eerste in januari/februari en de tweede in september/oktober.

De algemene ledenvergadering op 22 februari 2011 werd door ca. 150 leden bijgewoond.

De leden Jaap Smit, Martin Wassen en Cobi Schuur waren herkiesbaar en werden herbenoemd.

Na de huishoudelijke zaken volgde er een hartverwarmende film over het afscheid van Burgemeester Heij. Na de pauze was er een geweldige presentatie over "De stad Amersfoort, een stad in ontwikkeling" door Ed Krijger van het Gilde uit Amersfoort.

Onze vereniging heeft zich gepresenteerd op de Feestmarkt op 25 mei.

Ook dit jaar zijn er weer vier Open Dagen gehouden. De thema's waren: *winter*, *foto's*, *monumentendag* en *textielnijverheid in Scherpenzeel*. Hiervan is enthousiast gebruik gemaakt.

Op 28 mei vond de jaarlijkse excursie plaats. De deelnemers bezochten 's morgens het Openluchtmuseum "Erve Kots" in Lieveelde en 's middags werd in het vestingstadje Groenlo een bezoek gebracht aan de oude kerk en was er een stadswandeling o.l.v. een gids. Al met al een leuke dag met veel cultuur.

De avondwandeling op 10 juni over de Grebbelinie, de Slingers en door het Lambalgse Bos was mede succesvol dankzij de enthousiaste boswachter en de gastvrijheid van de familie Patijn.

De ledenbijeenkomst op 18 oktober werd gehouden in partycentrum "Boschzicht" en werd bezocht door ca. 115 leden. Bert Rietberg gaf een boeiende presentatie over de Grebbelinie en er werden oude films vertoond, gemaakt door Erik Jonker.

Cobi Schuur, Secretaris

JAARREKENING 2011

Het jaar 2011 is afgesloten met een positief resultaat van € 1897.

Het volledige verslag staat op onze website www.oudscherpenzeel.nl.

U vindt daar onder het kopje *Financieel verslag* alle overzichten die bij de jaarrekening 2011 en begroting 2012 horen. De jaarrekening is in de bestuursvergadering van 21 februari en de ledenvergadering van 28 februari goedgekeurd.

Henk Beulenkamp, penningmeester.

KOSTEN (in EURO's) PER LID

AFDELING	WERK.2011	BEGR.2011	BEGR.2012
401: Huisvesting	5,05	5,86	5,42
410: Bestuur	3,46	3,39	3,43
420: Doc. Centrum	0,67	0,66	0,84
430: Automatisering	0,74	0,78	0,71
440: Verenigingsblad	4,94	6,78	5,51
450: Excursie	<u>2,38</u> +	<u>3,02</u> +	<u>2,58</u> +
TOTAAL KOSTEN	17,24	20,49	18,49
450: Bijdrage in excursiekosten	2,20	3,02	2,58
Div. Opbrengsten	<u>2,48</u> -	<u>2,88</u> -	<u>1,74</u> -
NETTO KOSTEN PER LID	12,56	14,59	14,17
LIDMAATSCHAP	<u>15,00</u>	<u>15,00</u>	<u>15,00</u>
RESULTAAT PER LID	2,44	0,41	0,83
AANTAL LEDEN 31-12	778	760	775

UITNODIGING VOOR BEDRIJFSBEZOEK OP WOENSDAGAVOND 9 MEI

Dit keer zijn we te gast bij Methorst Milieu, Hopeseweg 10

Groen denken en werken, het recyclen van afval: de laatste jaren is werken aan een schoner milieu steeds belangrijker geworden. Zo ook bij Methorst Milieu, een dynamisch familiebedrijf dat gespecialiseerd is in recycling, bedrijfsafvalinzameling, sloopwerken, sanering, het leveren van containers en bouwstoffen.

Dat alles met een duidelijke visie: het verwerken van afval en het omzetten naar energie en grondstoffen voor toekomstige producten. Methorst Milieu kent zijn oorsprong in 1939 en is met vestigingen in Scherpenzeel (Methorst Milieu) en Ochten (Gerritsen Milieu) landelijk actief. Het bedrijf bestaat uit drie verschillende takken: en recyclingbedrijf, een transportbedrijf en een aannemingsbedrijf. "We hebben drie verschillende disciplines in huis die samen een sterk geheel vormen", zo vertelt Edgar Methorst. "In de loop der jaren hebben we vanzelfsprekend ruime ervaring opgedaan. Dat is belangrijk voor onze goede dienstverlening aan zowel bedrijven als particulieren."

Tot zover een korte inleiding over het bedrijf Methorst Milieu.

Wilt u er achter komen hoe de organisatie precies in elkaar steekt en met eigen ogen zien hoe de recycling van goederen in z'n werk gaat, ga dan mee met het bedrijfsbezoek van Vereniging Oud Scherpenzeel op woensdag 9 mei, 's avonds om half acht.

Opgeven kan het handigst door **een mailtje te sturen** naar janroelofsen@planet.nl. Dit heeft mijn voorkeur, omdat ik dan heel gemakkelijk iedereen kan informeren wanneer dit nodig is!

Een **belletje naar 033-2772539** kan eventueel ook, bij voorkeur tussen 19.00 en 21.00 uur.

Als derde mogelijkheid kunt u het **formuliertje op pag. 34** invullen en bij mij op Broekerlaan 23 in de bus doen.

Geeft u zich snel op want vol=vol, en er is plek voor maximaal 50 belangstellenden!

Jan Roelofsen

EXCURSIE 2 JUNI 2012 NAAR 'S-HERTOGENBOSCH

Dit jaar willen we een bezoek brengen aan de schitterende stad 's-Hertogenbosch.

's Morgens bezoeken we de Sint-Janskathedraal en 's middags bekijken we eerst de film Bosch Experience en daarna maken we een vaartocht op de Binnendieze.

Het programma ziet er globaal als volgt uit:

- 8.30 uur Vertrek vanaf Plein 1940.
- 10.00 uur Welkom met koffie/thee en natuurlijk een Bossche bol bij Grand Café Siva Ducis aan de Parade.
- 10.30 uur Gidsen halen ons op en nemen ons mee voor een rondleiding in de kathedraal en Museum de Bouwloods.
- 12.30 uur Koffietafel bij Silva Ducis.
- 13.45 uur Wij wandelen naar het Kringhuis van de Vrienden van 's-Hertogenbosch, waar wij de film Bosch Experience te zien krijgen.
- 15.00 uur Start vaartocht Historische route op de Binnendieze.
- 16.15 uur Na de vaartocht drinken wij bij restaurant De Rode Leeuw nog een kopje koffie of thee.
- 16.45 uur Terugreis.
- 18.00 uur Aankomst in Scherpenzeel.

De kosten bedragen € 51,00 per persoon, dit is inclusief alles.

Er kunnen maximaal 50 deelnemers mee. U kunt inschrijven met een introducté, maar leden van Oud-Scherpenzeel gaan voor.

U kunt reserveren door het **deelnameformulier** achter in dit blad **op pag. 34** in te vullen en in te leveren bij Cobi Schuur, Roeterskamp 2^E, 3925 WC Scherpenzeel.

Uw inschrijving wordt echter pas definitief als het bedrag van € 51,00 is overgemaakt op onze rekening nr. 4073464 t.n.v. "Oud-Scherpenzeel" te Scherpenzeel.

Bij overtekening geldt wie het eerst komt het eerst maalt, waarna het bedrag per omgaande zal worden teruggestort.

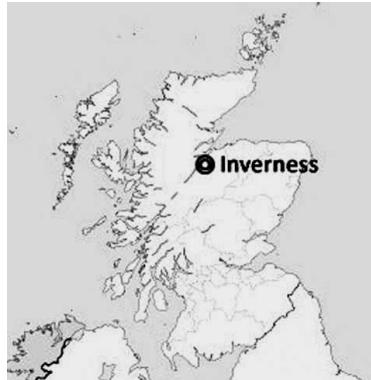
Cobi Schuur

"NOE EERST EFFE PROATE !"

In de rubriek **"Noe eerst effe Proate!"** interviewt Piet Valkenburg jonge + oude, bekende + onbekende, kortom allerlei Scherpenzeelers, die iets leuks of interessants over Scherpenzeel te vertellen hebben.

Voor de zomer van 2011 kreeg ik via de mail een bericht binnen vanuit Inverness (Schotland) van mevrouw Christie-Wensink. Zij is de dochter van de vroegere huisarts Wensink uit Scherpenzeel. Ze bood de vereniging Oud-Scherpenzeel een aantal fraaie, oude foto's aan. Achter deze foto's zou zeer zeker een aardig verhaal schuilgaan, zo bedacht ik mij. Vandaar dat ik mevrouw Christie-Wensink vroeg medewerking te verlenen aan een artikel van "Noe eerst effe Proate", wat zij graag deed. In dit artikel is echter ook gebruik gemaakt van een artikel over het 'Huys der Heelmeesters'. Dit artikel werd in 1996 geschreven door haar broer Hans Wensink.

De Schotse stad Inverness ligt aan de monding van rivier Ness.

Mevrouw Wikke Christie-Wensink aan het woord: "Mijn Scherpenzeelse jeugdvriendin Marian van Driel - Zwaan verstrekte mij uw naam en het e-mailadres als archivaris van Vereniging Oud-Scherpenzeel. Mijn vader H.G.J. Wensink was huisarts in Scherpenzeel van 1930 tot 1960. Ik ben zijn jongste dochter. De reden dat ik contact met u opnam, was dat ik deze zomer in het bezit ben gekomen van een aantal oude albums met familie-foto's. Er zat een aantal foto's bij waarvan ik dacht dat Oud-Scherpenzeel er mogelijk in geïnteresseerd zou zijn.

Ik was de laatste in een gezin met vier kinderen. Mijn broer Hans is de oudste en daarna kwamen mijn zusters Betty en Anne. Betty is aan het begin van 2011 overleden.

Mijn vader H.G.J. Wensink is geboren in Aalten in 1899. Hij studeerde medicijnen in Utrecht. Daar ontmoette hij ook mijn moeder, want zij was daar als verpleegster werkzaam. Mijn moeder A.E. Woestenenk is geboren in 1901 in Markelo. Mijn ouders zouden ook in Markelo trouwen in 1928 (foto). Vader werd na zijn artsexamen eerst militair arts in de legerplaats Amersfoort. Hij moest namelijk zijn dienstplicht nog vervullen en dat deed hij dus als arts. Dat was ook de reden dat hij de omgeving van Amersfoort en dus ook Scherpenzeel kende.

Mijn ouders kwamen vanuit Amersfoort in 1930 naar Scherpenzeel om de huisartsenpraktijk van de bejaarde dokter De Lange over te nemen. Zij kwamen in dat jaar te wonen in de woning van dokter De Lange en dat was het huis aan de Dorpsstraat, genummerd A47, gelegen schuin tegenover de N.H. Kerk, het huis dat nu de naam draagt: *'Huys der Heelmeesters'*. Mijn ouders en wijzelf zouden in dat huis wonen van 1930 tot 1960. "

Het doktershuis zoals dat eruitzag vóór de Tweede Wereldoorlog.

Uit het artikel van Hans Wensink: "Nog vóór de Tweede Wereldoorlog vond er een aantal verbouwingen plaats in het huis. In 1936 werd het huis voorzien van waterleiding en korte tijd daarna werd de grote kamer boven achter het voormalige 'atelier' verbouwd tot slaapkamer van mijn ouders, waarbij tevens de badkamer werd geïnstalleerd. Achter in de tuin van het Doktershuis waren veel bijzondere bomen te vinden. Als kinderen hadden we altijd veel plezier van de grote tuin. Achter in de tuin was een mispel te vinden, een liggende boom, die een ideale speelplaats voor ons vormde. Verder de moerbeiboom, die in de tuin bij de straatmuur stond en waarvan de vruchten grote paarse vlekken gaven op het trottoir. Er was de gigantische juttepeer die omstreeks 1940 in zo'n slechte staat verkeerde, dat hij moest worden gekapt. De blauwe regen, de witte en blauwe druif achter het huis hebben het ook nog lang volgehouden. Er waren grote appelbomen, een goudrenet en een zeer bijzonder soort goudrenet, die mijn vader "Iemoen" noemde. Achter in de tuin stond nog een reusachtige vogelkers en tegen de oostmuur een hazelaar, waar je 's zomers heerlijk in de schaduw zat.

(Toen in mei 1940 de Tweede Wereldoorlog uitbrak was er een belangrijke rol weggelegd voor dokter Wensink bij de evacuatie van de Scherpenzellers naar de plaats Winkel in Noord-Holland, PV.)

Bij de oorlogshandelingen in mei 1940 is het huis, toen nog genummerd A47, zwaar beschadigd: twee granaten zijn in het linker voorgedeelte van het huis ingeslagen en ontploft; een derde granaat die in de dakgoot terecht kwam, is niet tot ontploffing gekomen. In de tuin waren zeven granaten terecht gekomen, die grote trechters hebben gemaakt. Na enig oplappen was het huis echter weer redelijk bewoonbaar.

Het pand was eigendom van de familie Van Cittert, die echter weinig belangstelling toonde om het huis te restaureren. Voor zover mij bekend, is het of verkocht of onteigend; het is in elk geval in het bezit van de gemeente gekomen, want mijn vader heeft het beschadigde pand van de gemeente Scherpenzeel gekocht op 4 juli 1941 voor de somma van f 5015,34. Mijn vader heeft vervolgens uit eigen middelen de herbouw en restauratie betaald. Omdat het geen nieuwbouw betrof, waren wij niet verplicht de restauratie door de firma Brederode uit Utrecht te laten uitvoeren; de firma die het grootste deel van het dorp heeft herbouwd. Architect Pothoven uit Amersfoort werd ingeschakeld door mijn vader om een bouwplan te maken en vervolgens hebben de Scherpenzeelse

aannemers Piet Osnabrugge en Jo Overeem het huis in de jaren 1941/42 herbouwd. Het is voor 90% een nieuw huis geworden; slechts de oost- en de zuidmuur en enige binnenmuren zijn in tact gebleven.

Dokter Wensink op zijn onafscheidelijke motor voor het doktershuis.

No. 300		
Handtekening van drager: (Unterschrift der Inhabers) <i>H. J. Wensink</i>		
Voor- naam: <i>Hendrikus Gerharden Johannes.</i>		
Op: <i>13 Juli 1899</i>		
Gem. (h): <i>Kallen</i>		
Land: NEDERLAND.		
Natiën: NEDERLANDER		
Burgert. staat: <i>gêhuud</i>		
Beroep: <i>arts</i>		
Doop- plaats	Gemeente en adres	Parochie
Ort der Angabe	Gemeinde und Anschrift	Stamm- ort des Zugehör.
	SCHERPENZEEL <i>H. J.</i>	
Atgegeven in gemeente: Ausgegeben in der Gemeinde:		
op <i>11 October 1940</i>		
De Aangewezen Ambtenaar		
<i>C. van der Pijl</i>		

Persoonsbewijs van dokter Wensink.

Tijdens de werkzaamheden konden mijn ouders met de kinderen in het huis blijven wonen; het westelijke gedeelte is eerst gebouwd, daarna het oostelijk deel. De spreekkamer, die vroeger in de voorkamer links aan de straat was gelegen, verhuisde naar de voormalige grote woonkamer midden achter (waar aan de tuinzijde de waranda was met de blauwe regen). De keuken, die vroeger op de plaats lag, waar nu de wachtkamer en de ruimte achter de ingebouwde garage is (vóór de praktijkuitbreiding

was dat de bijkeuken), werd verplaatst naar de voorzijde tussen de hoofdingang en de praktijkingang. Onder de huidige keuken bevindt zich een grote kelder, waarvan een deel is ingericht als provisiekelder en een ander deel werd gebruikt als opslagplaats voor kolen voor de kolengestookte CV, die eveneens in de kelder stond. Waar nu de keuken is, was vroeger de wachtkamer en een opkamer. Onder de wachtkamer bevond zich een oude lage kelder, een juweeltje van bouwkunst. De kelder had grote rode plavuizen op de vloer en was verder voorzien van prachtige zware gewelven van rode baksteen. In de muren waren nissen aangebracht en twee kleine ramen aan de straatkant zorgden voor enig licht. Een deel van de kelderruimte was afgeschot met een hekwerk, vermoedelijk bedoeld voor de wijnvoorraad. De kelder was beslist niet waterdicht en stond in de winter van 1939-40 dan ook vol water. Helaas zag de architect bij de verbouwing in 1941 geen kans om de kelder te behouden en in zijn bouwplannen op te nemen.

In 1940-41, vóór de herbouw van de verwoeste gedeelten van Scherpenzeel, vond herverkaveling plaats met als gevolg, dat een groot deel van de tuin moest verdwijnen. Het westelijk deel van de tuin, die tot aan de straat doorliep en daarvan was gescheiden door een stenen muur - vroeger de moestuin - werd in het nieuwe bouwplan opgenomen. Westelijk van de moestuin woonde aanvankelijk de familie Hoevens met haar manufacturenwinkel. Hun huis brandde in 1940 volledig af en werd herbouwd op de plaats van onze vroegere moestuin.

Eerstesteenlegging van het herbouwde huis door Hans Wensink (rechts nog net zichtbaar in witte blouse). Dokter Wensink, zijn vrouw en de twee oudste dochters kijken toe.

Mijn vader, een enthousiast tuinierder, verplaatste de moestuin naar het gedeelte achter de spreekkamer en wachtkamer, waarbij de reusachtige rododendron moest verdwijnen.

Consultatiebureau voor Zuigelingen
TE SCHERPENZEEL.

OFFICIEELE OPENING
van het Bureau op WOENSDAG 3 SEPTEMBER 1941 des namiddags om half drie in de Wilhelmina Ziekenverpleging te Scherpenzeel.

Verder zal het Bureau elke Woensdagmiddag om 2 uur worden gehouden in genoemde Ziekenverpleging en wel door Dr. Wensink de eerste en derde Woensdag, door Dr. Renken de tweede en vierde Woensdag van iedere maand.

(Dokter Wensink was een erg actieve man. Al in de oorlogsjaren werd in Scherpenzeel een Consultatiebureau voor zuigelingen geopend in het gebouw van de Wilhelmina Ziekenverpleging. Samen met dokter Renken verzorgde dokter Wensink hier elke woensdag de consultaties. PV)

Vlak vóór het einde van de tweede wereldoorlog werd de toren van de N.H. Kerk door de Duitsers opgeblazen, waarbij het huis opnieuw grote schade opliep. De schuilkelder, die achter in de tuin was gebouwd, moest

Dokter Wensink met gezin op Bevrijdingsdag.

Mevrouw Wikke Christie-Wensink vervolgt: “Het nieuwe huis is eigenlijk het enige huis wat ik mij kan herinneren, ik kende de oude situatie niet. Ikzelf ging net als mijn oudere broer en twee zussen in Scherpenzeel naar de Openbare Lagere School. De meeste oude foto’s die ik u heb aangeleverd dateren van vóór mijn tijd. De situatie na de oorlog ken ik wel, toen ben ik immers opgegroeid. De eerste jaren na de oorlog waren er in Scherpenzeel niet veel naschoolse activiteiten. Ik was lid van de gymnastiekvereniging ‘Doto’, bezocht de zondagsschool en leerde zwemmen op de Rudolphstichting. Ik had een goede jeugd en mijn vader en ik deden ook veel samen, zoals wandelen, tuinieren en klussen.

Dokter Wensink

Als jongste telg in de familie betreffen mijn herinneringen over mijn vader en zijn werk natuurlijk voornamelijk de jaren vijftig van de vorige eeuw. Ik weet nog dat lang niet alle patiënten telefoon hadden en zij kwamen dus aan de praktijkdeur als er wat was. Er moesten altijd liefst twee mensen in huis zijn voor als mijn vader de praktijk inging. Mijn moeder wist altijd precies welke route hij zou volgen, zodat ze hem altijd kon traceren voor het geval er een spoedboodschap binnenkwam. Als dat per telefoon niet kon, ging één van de thuisblijvers mijn vader lopend of fietsend tegemoet. Mijn vader moest altijd dag en nacht bereikbaar zijn en in principe om de zondag. Dat pakte echter niet altijd zo uit.

Wij hadden ook apotheek aan huis en als gemeentearts verzorgde mijn vader de plaatselijke EHBO-cursussen. Ook ging hij mee met het jaarlijkse uitje van de 'Ouden van Dagen'. Mijn vader genoot ook erg van de artsencursussen die naar ik meen in Utrecht werden gehouden. Hij bezocht deze cursussen met een paar Barneveldse collega's. Zij bleef hij up-to-date met de ontwikkelingen in de medische wereld. Als hobby's had mijn vader lezen, wandelen, fietsen en tuinieren, maar in Scherpenzeel kende iedereen hem vooral ook van zijn motor. Ten tijde van de Assense TT races ging thuis altijd de radio aan!

Wij hadden een grote moestuin met ook veel fruitbomen en alle groenten en fruit kwamen dan ook uit eigen tuin!

Koninginnedag 1948. Betty Wensink behaalde de derde prijs met 'Versierd paard en wagen'.

Stroom geschenken voor dokter H. G. J. Wensink

Wanneer de Scherpenzeelers iemand in de bloemetjes zetten, wordt er geen half werk verricht. Dit ondervond dokter H. G. J. Wensink, die gisteravond door patiënten en oud-patiënten in 't verenigingsgebouw van de Geref. kerk aan de Molenweg in verband met zijn 25-jarige artspraktijk werd gehuldigd.

Tijdens het ontvanguur werd de jubilaris overladen met geschenken:

o.a. eikenhouten directie-bureau met daarbijbehorende stoel, medische-instrumenten en nog vele andere cadeaux.

Deze reeks van geschenken werd de jubilaris aangeboden door het comité, dat voor dit doel was gevormd onder voorzitterschap van burgemeester mr Hoytema van Konijnenburg, die de jubilaris in uiterst waarderende woorden toesprak en in zijn lof ook het gezin van de jubilaris betrok. Uit de stroom van bloemen, die het doktershuis die dag bereikten was reeds duidelijk gebleken, hoezeer dokter Wensink door de Scherpenzeelers wordt gewaardeerd, maar de burgemeester bracht de gevoelens van zijn patiënten en oud-patiënten nog eens onder woorden. Dat de belangstelling van zijn patiënten zo groot zou zijn, had het comité niet verwacht. De meesten moesten zich met een staanplaats tevreden stellen. Zelfs op de trap en in de hal en buiten het verenigingsgebouw stonden de belangstellenden samengedrongen om hun dokter te feliciteren. Ook de echtgenote van de jubilaris werd niet vergeten en met geschenken overladen, o.a. een prachtige fruitmand en vele andere cadeaux.

Dokter Wensink dankte allen, ook namens zijn echtgenote en kinderen, voor de onvergetelijke dag, die men hem had bezorgd. Met enkele welgekozen woorden dankte hij in het bijzonder spreker voor de hem toegezwaaide lof.

De jubilerende arts op zijn motor.

*Dokter Wensink 25 jaar huisarts
in Scherpenzeel (1955).*

In 1960 overleed mijn vader en moesten wij huis en tuin verlaten. Wij verhuisden toen naar De Bilt.

Sinds mijn huwelijk met een Schot woon ik in Schotland.

Er is sinds 1960 uiteraard veel veranderd in Scherpenzeel. Ik ben er een aantal malen terug geweest, maar kom er nu niet vaak meer. Wel heb ik goede herinneringen aan mijn jeugdjaren in Scherpenzeel. En die blijven!"

HET RAMPJAAR 1672

Het jaar 1672 zou de geschiedenisboeken ingaan als *Het Rampjaar*. Het was een jaar waarin de Republiek der Nederlanden zo'n beetje met alle buurlanden in oorlog zou geraken en het dan ook zwaar te verduren zou hebben. Het was het jaar waarin ook de Nederlandse bevolking het zwaar te verduren zou hebben. Via diverse artikelen heb ik mij geprobeerd een beeld te vormen wat dit rampjaar voor betekenis moet hebben gehad voor de bevolking in Scherpenzeel.

Het rampjaar 1672 kent een lange politieke voorgeschiedenis. Al in deze voorgeschiedenis kreeg Scherpenzeel hiermee te maken. De machthebbers hadden namelijk al snel in de gaten dat het land gevaar liep door invallen van buitenaf. In november 1671 werden pogingen gedaan om de IJssellinie te perfectioneren, maar het effect hiervan werd al snel betwijfeld. Hierdoor kwamen de toen al oudere Utrechtse plannen aan de orde om op Utrechts-Gelders grondgebied een verdedigingslinie te bouwen. Een van de opties was een *'retrenchement offte inundatie'* van de Grebbsluizen via Woudenberg naar Amersfoort. Inderdaad: dit zou leiden tot de aanleg van de Grebbelinie, hoewel dit er in 1671 / 1672 niet van zou komen. Men koos namelijk voor versterkingen met mogelijkheid van inundatie langs de Vaartse Rijn van Vreeswijk via Utrecht naar de Hinderdam en langs de Vecht tot aan de Zuiderzee bij Naarden. Dit *'concept van De la Court inzake de Utrechtse waterlinie'* werd in mei 1672 aanvaard als richtlijn voor de Hollandse defensie.

Kasteel Amerongen vóór 1672.

Dichtbij Scherpenzeel was het kasteel Amerongen in 1557 in bezit gekomen van de familie Van Reede. Een bekend lid van deze familie was Godard Adriaan van Reede (1621-1691) en hij zou een belangrijke rol blijken gaan vervullen rondom dat rampjaar 1672. Godard van Reede werd namelijk lid van de Raad van State en reisde als buitengewoon ambassadeur van de Republiek der Verenigde Nederlanden naar allerlei landen in Europa. Van Reede was ook een enthousiast briefschrijver en onderhield in de jaren 1671 en 1672 een briefwisseling met Everard van Weede van Dijkveld (1626-1702). Deze Everard van Weede van Dijkveld was een zoon van de Utrechtse burgemeester Johan van Weede.

De briefwisseling tussen hen beiden verschaft ons een prima inzicht in de binnen- en buitenlandse politiek van de Republiek aan de vooravond van het rampjaar. Godard van Reede was ook nog eens een invloedrijk lid der ridderschap in de Utrechtse Staten en zijn penvriend Dijkveld maakte daar deel uit van het zogenoemde '*College der geëligeerden*'.

Op 11 december 1671 begon Godard van Reede aan een reis naar Berlijn. Hij reisde via een niet-logische weg, namelijk via Keulen. Dit bood hem de gelegenheid de Duitse verdedigingen van de Rijnvestingen uitvoerig te inspecteren. Waarschijnlijk waren deze inspecties geen toeval, maar was Godard van Reede uitgebreid bezig met spionageactiviteiten. De berichten van Van Reede waren niet optimistisch. Al snel rapporteerde hij aan Den Haag de Keulse capitulatie voor de Franse dreiging en de aftocht van de Staatse Troepen. Ook rapporteerde Van Reede aan Den Haag dat eerdere bondgenoten, zoals de vrijstaten Palts-Neuburg, Brunswijk-Luneburg-Celle en Brunswijk-Wolfenbüttel, afhaakten uit vrees voor de Fransen. Zij waren slechts bereid partij te kiezen voor de Republiek als De Nederlanden keihard bescherming beloofden tegen Brandenburg en de Scandinavische machten. Helaas kon de Republiek hieraan niet voldoen.

Toen hij in Berlijn was aangekomen, kreeg Godard Van Reede goed gehoor bij de Duitse Keurvorst. In zijn brieven aan burgemeesterszoon Everard van Weede van Dijkveld klonk een opgewekte Godard. Zo schreef hij ondermeer "Den heere Curfurst is absolut wel". De Duitse keurvorst verleende hem ieder uur van de dag, tot in de slaapkamer toe, audiëntie. De heren voelden sympathie en respect voor elkaar. Dikwijls ontbrak het Godard van Reede aan duidelijke instructie, maar: "Indes slapen sij niet die ons soecken te verslinden". Deze houding klonk wat passief en contrasteerde sterk met de intense pogingen en propaganda waarmee de

Fransen bij de West-Duitse vorsten in het gevlij probeerden te komen. De Fransen schrokken er niet voor terug om *'sinistre ende verkeerde impressiën'* over de Nederlandse staatslieden te verkondigen en riepen zelfs dat de Nederlanders zich steeds gedroegen "alsof zij alle de omleggende princen van 't Duijtsche rijck verachteden". Ondanks deze ongunstige invloeden ondervond Godard van Reede veel sympathie tijdens zijn bezoek aan de Duitse Keurvorst.

Helaas zou het charmeoffensief van Godard van Reede uiteindelijk weinig resultaat hebben. Ook de uitvoering van de plannen voor de nieuwe verdedigingslinies zouden niet tijdig genoeg plaatsvinden. Op 6 april 1672 verklaarden Frankrijk, Engeland, Keulen en Münster de oorlog aan de Republiek der Nederlanden. Op zee waren wij vanouds oppermachtig, en de gevechten daar verliepen voorspoedig. De Engelse en Franse vloot werd op 7 juni verrast op haar ligplaats en volkomen verslagen door Michiel de Ruyter. Het gevaar voor een oorlog op zee en aan de kust was hiermee weliswaar voor een tijdje geweken, maar op land waren de Nederlanders minder succesvol. Een Frans leger van maar liefst 120.000 man viel de Nederlanden vanuit het oosten binnen en overrompelde diverse steden, die zonder slag of stoot door de Fransen konden worden ingenomen.

Ook intern was er een machtsstrijd gaande. Koning Willem III lag overhoop met zijn raadpensionaris De Witt, en de laatste had weer grote problemen met grove burgerlijke ongehoorzaamheid. Misschien was dit wel een groter probleem dan de vorderingen van de buitenlandse 'vijand'. Als er slecht nieuws kwam over de oorlog had dit direct zijn uitwerking op de publieke opinie. Er braken rellen uit in steden zoals Rotterdam, Dordrecht en Gouda.

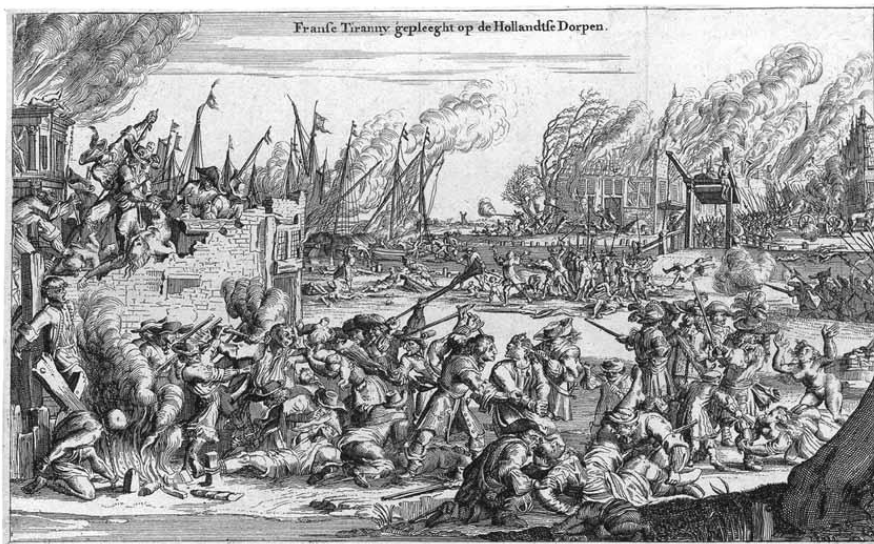

Allegorie op het Rampjaar, een werk uit 1672 van Jan van Wijckersloot.

Willem III werd weliswaar in juli 1672 ook tot Stadhouder van Holland en Zeeland benoemd, maar ook hij wist de onlusten amper het hoofd te bieden. Het Bestuur van De Nederlanden viel volledig uit elkaar. Op 4 augustus 1672 trad De Witt af als raadpensionaris en na een eerste moordaanslag te hebben overleefd, had Johan de Witt minder geluk toen een razende menigte op 20 augustus zowel hem als zijn broer Cornelis lynchte.

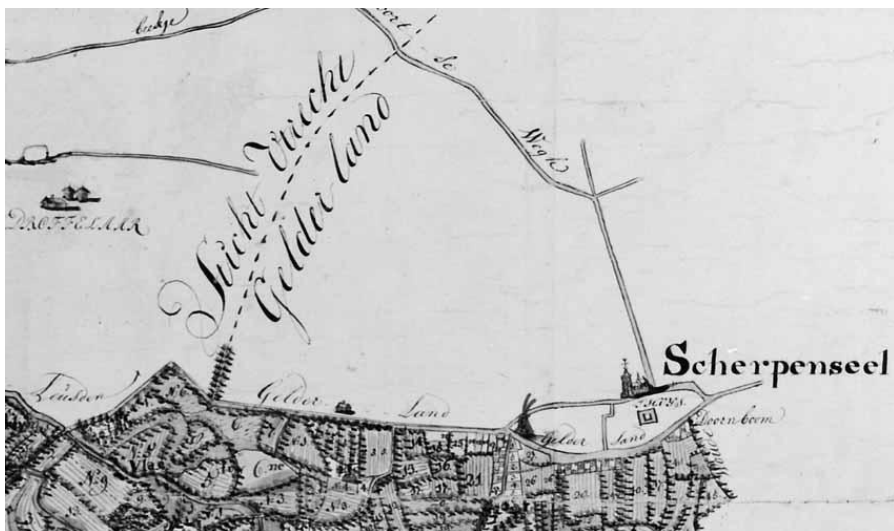
Ondertussen trokken de Franse troepen steeds verder het land in. Al snel trokken zij over de Rijn en vielen de Betuwe binnen. Dorpen en boerderijen werden overrompeld en in brand gestoken. Het land werd gebrandschat en oogsten werden meegenomen of vernietigd. De oude IJssellinie werd omsingeld en verloor hierdoor zijn betekenis. De verdediging in Gelderland en Overijssel faalde volledig. In de stad Utrecht ontstond paniek, de burgerij kwam in opstand en “het grauw” moest worden beëindigd door het van de IJssellinie terugtrekkende Statenleger. Het Franse leger was niet te stuiten en terwijl Godard van Reede in het buitenland verbleef, bezetten de Franse troepen het kasteel Amerongen. De Fransen gaan in onderhandeling met zijn echtgenote Margaretha Turnor en eisen de onderwerping van de Van Reedes aan het Franse gezag en een losprijs van 3000 gulden voor het kasteel. Dat Godard van Reede heeft geprobeerd de Duitse Keurvorst aan de zijde van de Republiek te krijgen zal zijn zaak geen goed hebben gedaan. Margaretha Turnor geeft echter geen krimp en geeft niet toe aan de eisen van de Franse troepen. Het gevolg is dat de Franse soldaten het kasteel met takkenbossen vullen en in brand steken. Margaretha Turnor moet voor het geweld vluchten en komt te midden van duizenden andere vluchtelingen aan in Amsterdam. Het gezin blijkt volkomen uit elkaar geslagen, want een zoon, Godard van Ginkel, vecht op dat moment mee in het kleine legertje van de Prins van Oranje.

De Fransen kenden geen enkele genade. In een ‘Beschrijving van Nederland’ lezen we: “Utrecht de stadt en het geheele Sticht werd in den jaare 1672 bemagtigt van den francen: al waer datse slegt huys gehouden hebben en het jaar daar aan sijne sonder slag of stoot weder wegh getrocken, doch niet zonder groote knevelarij en brandschatting die seer swaar was te moeten betalen.”

Er is niet veel documentatie bekend over de gevolgen van de Franse invallen voor Scherpenzeel. Wel is duidelijk dat het een moeilijke tijd is voor de Scherpenzeelers. Vanuit de kerkregisters blijkt wel dat de armoede in 1672 groot is onder de bevolking en er wordt letterlijk honger geleden. Steeds meer dorpelingen, vaak de arbeiders, moeten aankloppen bij de diaconie voor een aalmoes. Juist doordat er zoveel armen zijn, zijn de aalmoezen klein en de nood is zo hoog dat de diakenen zelfs op straat worden lastig gevallen. Waarschijnlijk zullen vele Scherpenzeelers het dorp ontvlucht zijn. Het is bekend dat er ten gevolge van de Franse invallen grote vluchtelingenstromen ontstonden vanuit het platteland richting de grote steden, vooral richting Amsterdam. De Fransen trokken plunderend en brandschattend door het land en mensen lieten alles achter zich om maar het vege lijf te redden.

In Scherpenzeel was sinds 1670 Melchior Jansz de plaatselijke schout. Of hij erin slaagde om de orde te bewaren, is maar de vraag. Wel is het verhaal bekend dat de schout in 1677, dus 5 jaar later, Theunis Philips en zijn vrouw Jannigje Ariens van Wiel oppakte op beschuldiging van diefstal. De echtelieden werden van diverse feiten verdacht, onder anderen dat Theunis samen met ene Willem Jochumsz “ten tijde van de Fransen” en “bij nachte” had ingebroken in de korenmolen van Amerongen en daar rogge en boekweit had gestolen. Gedreven door de honger wellicht?

1717, kaart Woudeberg, detail Scherpenzeel.

Theunis bleek nog wat meer op zijn kerfstok te hebben, zoals een overval op een woning en het vonnis luidde dan ook dat hij geëxecuteerd zou worden "metten coorde datter de doot nae volght". Zijn vrouw Jannigje werd eerst op het schavot gegeseld en gebrandmerkt en daarna verbannen. Die verbanning hield niet lang stand, want uit een opmerking in een doopboek van januari 1680 blijkt dat zij in de Knaepstraat te Scherpenzeel woonde.

Een ander opvallend detail gaat over een zoon van schout Melchior Jansz. Deze Gijsbert Melchiorisz was in 1672 schout van Woudeberg, maar ergens vóór 1680 bleek zijn benoeming als schout niet verlengd te zijn en moest hij (later) genoegen nemen met een baantje als jager. Zijn ontslag uit het schoutsambt had te maken met de jaren tijdens de Franse bezetting. Vermoedelijk heeft Gijsbert zich te loyaal opgesteld naar de Franse overheersers.

Uit *'De geschiedenis van de Grote Kerk in Scherpenzeel'* (door H.M. van Woudeberg) blijkt dat Scherpenzeel vóór 1672 een bloeiende kerkelijke gemeente was, die sinds 1657 onder leiding stond van dominee Hendrik Frederik De Loos. Van deze dominee zijn veel stukken bewaard gebleven, niet alleen omdat hij een lange strijd heeft gestreden tegen een in zijn ogen te laag traktement, maar ook omdat hij binnen de kerk de zaken

grondig aanpakte en organisatorisch goed regelde. Dominee De Loos wist het aantal lidmaten bijna te verdubbelen: bij zijn komst in 1657 waren dat er 108, bij zijn vertrek in 1671 waren dat er 198. Dominee De Loos vertrok in 1671 naar Linschoten en het gevolg zou zijn dat de Scherpenzeelers het in het rampjaar 1672 zonder dominee moesten stellen. De Heer van Scherpenzeel, Borchard van Westerholt, had weliswaar in januari 1672 iemand voorgedragen, ene dominee Plancio, maar het blijkt dat veel gemeenteleden het niet eens zijn met deze keus en stevig protesteren. De onrust in Scherpenzeel loopt zelfs zo hoog op, dat de gedeputeerden van de Classis het niet aandurven om de nieuwe dominee naar het dorp te sturen. De dorpingen worden

Kansel van de Ned. Herv. kerk vóór 1945.

door het Hof van Gelderland in het vroege voorjaar van 1672 gewaarschuwd zich rustig te houden. De onrust in het dorp leek een voorbode, want kort hierna zouden de Franse troepen het land binnenvallen en zou ook Scherpenzeel te lijden krijgen onder de oorlog. Gevolg van dit alles was dat de kerk in 1672 gesloten bleef voor het volk. Na het losbarsten van de oorlog trouwt er daarom niemand meer in het dorp en er wordt in 1672 zelfs maar één kind gedoopt. Ook dit is een aanwijzing dat veel dorpingen de omgeving ontvlucht waren voor het Franse oorlogsgeweld.

Ook nadat de grootste hevigheid van de oorlog is afgelopen blijft het in Scherpenzeel onrustig rondom de benoeming van een nieuwe dominee. Het loopt zelfs volledig uit de hand als op zondag 23 maart 1673 een hoge gezant van het Hof van Gelderland, Dr. Gijsbert opten Noorth, de nieuwe dominee Steen door ene dominee Wilbrinck in de kerk in Scherpenzeel in zijn ambt wilt laten bevestigen. Niet alleen worden de hoge heren en de

plaatselijke schout Johan van Wolfswinckel bij hun gang naar de kerk met stenen bekogeld, ook wordt het dominee Steen onmogelijk gemaakt zijn intredeprek te houden en wordt het gezelschap door boeren met hooivorken en stokken de kerk weer uitgejaagd. Een volgende poging voor de eerste kerkdienst van ds. Steen vindt pas plaats in mei 1763. Hij wordt hierbij begeleid door ds. Wiselius uit Lunteren en ds. Kloeck uit Ede. Opvallend genoeg blijft het dan rustig en blijkt ds. Steen door de Scherpenzelers geaccepteerd te worden, want hij blijft daarna nog jaren aan.

In 1672 was Huize Scherpenzeel in bezit van de familie van Westerholt. De laatste telg uit het geslacht Van Scherpenzeel was Aleyd en zij was getrouwd met Hendrik, baron van Westerholt. Dit echtpaar is in 1636 na het overlijden van Willem van Scherpenzeel in bezit gekomen van Huize Scherpenzeel en alles wat daartoe behoorde. Aleyd en haar man waren ook degenen die in 1652 Huize Scherpenzeel aanzienlijk uitgebreid hadden tot (ongeveer) de huidige grootte. Na het overlijden van Hendrik van Westerholt in 1658 en Aleyd van Scherpenzeel in 1667 komt Huize Scherpenzeel in bezit van een zoon: Borchart Willem van Westerholt. Behalve Huize Scherpenzeel had Borchart Willem en zijn vrouw Anna Helena van Renesse ook het kasteel Hackfort bij Vorden in bezit. Het is niet duidelijk waar de familie Van Westerholt in het rampjaar 1672 heeft verbleven, maar gezien de roerige tijden en vooral de aanwezigheid van de Franse en Munsterse troepen is het mogelijk dat zij in Vorden hebben verbleven. Dat lag immers verder van het strijdtoneel. Een andere optie is dat zij, net als veel andere notabelen, hun heil hebben gezocht in Amsterdam.

Uit de stukken is niet te achterhalen of Huize Scherpenzeel te lijden heeft gehad onder het oorlogsgeweld. Scherpenzeel lag mogelijk iets buiten de route Amerongen – Zeist die door de Franse troepen werd gebruikt en ook waren er niet echt banden tussen de familie Van Reede en de familie Westerholt, zodat het goed mogelijk is dat Huize Scherpenzeel werd ontzien. Godard Adriaan van Reede van Amerongen maakte deel uit van een uitgebreid Utrechts-aristocratisch familienetwerk waartoe Borchart Willem van Westerholt niet behoorde. Bij het overlijden van Borchart Willem in 1675 blijkt verder dat hij de leengoederen in en rond het dorp Scherpenzeel fors heeft weten uit te breiden, wat er ook op kan duiden dat hij weinig te lijden heeft gehad van de oorlog.

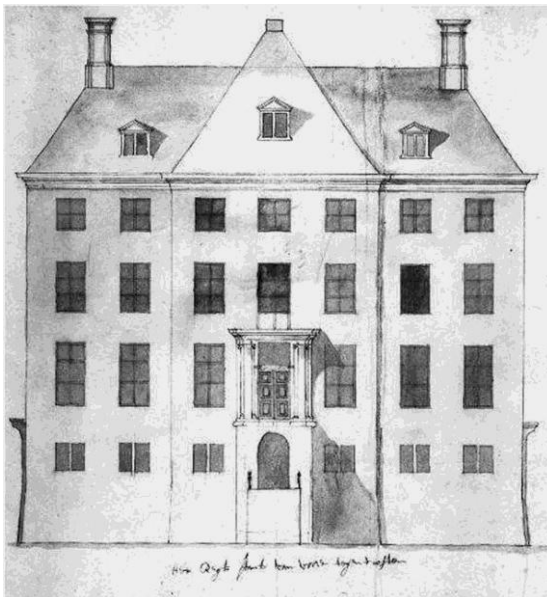
De koperen lezenaar van de preekstoel in de Grote Kerk dateert uit de 17^e eeuw en vertoont de wapens van het echtpaar Borchart Willem van Westerholt en Anna Helena van Renesse van Elderen.

In 1673 zou Scherpenzeel nog steeds de naweën van de oorlog ondervinden. Als in september 1673 een deel van de Franse en Munsterse troepen op de terugtocht naar eigen land zijn, voert hun weg dwars door Scherpenzeel. De plunderende troepen laten wederom een spoor van vernielingen achter. Een huwelijk, dat in de kerk zou plaatsvinden, moet afgezegd worden en zou feitelijk niet eens meer doorgaan. Het bruidspaar Willem Arisen en Arisje Peters (weduwe van Frans Jansen) kreeg na een drietal huwelijksafkondigingen onenigheid, waardoor het huwelijk eerst verder uitgesteld werd en uiteindelijk helemaal van de baan was, omdat Willem Arisen overleed op 18 december 1673.

Mogelijk is het jaar 1673 meer een rampjaar geweest voor de Scherpenzeelers dan het 'bekende' rampjaar 1672. Behalve de plaatselijke onrust en de gevolgen van de doorgang van de plunderende troepen blijken er in de tweede helft van het jaar 1673 opvallend veel mensen te overlijden. Uit de lidmatenboeken blijkt dat maar liefst 44 lidmaten, dat is 22% van de ongeveer 200 lidmaten, in de tweede helft van 1673 zijn overleden. Vermoedelijk is er sprake geweest van een epidemie. Aangezien de lidmaten vooral boeren en welgestelde burgers waren, is het aannemelijk dat onder de armere bevolking, de arbeiders die vaak onder

slechte hygiënische omstandigheden leefden, een epidemie nog forser zal hebben toegeslagen. Als het aantal overleden lidmaten een indicatie is voor het sterftcijfer is het aannemelijk dat in de tweede helft van 1673 een kwart van de Scherpenzeelse bevolking is overleden.

In ieder geval was in 1673 de oorlog nog volop gaande. In november 1673 werd de stad Utrecht pas heroverd en in diezelfde maand lag Willem III nog met zijn leger voor de poorten van Bonn. Pas in 1674 werd vrede gesloten met Keulen en Münster en kort daarna ook met Engeland. Tegen Frankrijk hebben de Nederlanden nog tot 1678 gevochten, maar hiervan zullen de Scherpenzeelers weinig hebben gemerkt, want het strijdtoneel bevond zich toen in de Zuidelijke Nederlanden. Dat blijkt ook wel uit het feit dat in 1674 werd begonnen met de herbouw van kasteel Amerongen. De Staten-Generaal gaf hiertoe een genereuze bijdrage van maar liefst 40.000 gulden. Het nieuwe kasteel wordt gebouwd in een strak classicistische stijl, vermoedelijk naar een ontwerp van de Haagse hofarchitect Maurits Post. Het nieuwe kasteel wordt gebouwd op de fundamenten van de oude middeleeuwse burcht.

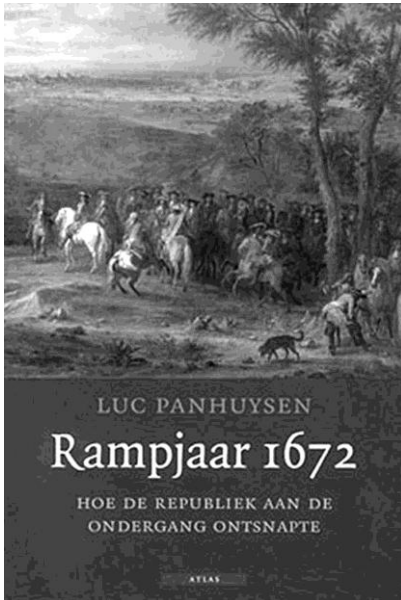

Bouwtekening van het 'nieuwe' kasteel Amerongen.

De uitvoering is in handen van de Amsterdamse meester-timmerman Hendrick Geurtsz Schut en de meester-metselaar Cornelis Rietvelt.

Godard van Reede is weer veel op reis en het dagelijkse toezicht is dan ook weer in handen van zijn echtgenote Margaretha Turnor.

Het leven in de Republiek der Nederlanden komt pas vanaf 1674 weer langzaam op gang, ook in Scherpenzeel.

Wilt u meer weten over wat het rampjaar 1672 heeft betekend voor onze omgeving? In 2009 schreef Luc Panhuysen het boek '*Rampjaar 1672*', dat zich vooral afspeelt in en rond Amerongen en gebaseerd is op de briefwisselingen die Godard van Reede voerde met zijn zoon Godard van Ginkel en zijn vrouw Margaretha Turnor.

Piet Valkenburg.

Bronnen waaruit geput is:

De geschiedenis van de Grote Kerk in Scherpenzeel, H.M. van Woudenberg.

Huize Scherpenzeel, drs. M.A. Prins-Schimmel.

Archief Huis Amerongen 1405-1979 (verwijzingen).

Nederlandse historische bronnen (No. 9).

Tijdschrift *Scarpenzele*, diverse jaargangen/nummers.

NIEUWE AANWINSTEN

De vereniging ontving enkele oude foto's waarvan niet bekend is wie of ter gelegenheid waarvan het is.

Foto 1: *Wie is dit?*

Foto 2: *Ter gelegenheid waarvan is deze feestboom gebouwd?*

Foto 3: *Wie zijn de jongens van dit voetbalelftal?*

Mocht u een antwoord weten op de gestelde vraag bij één of meer foto's op deze pagina dan kunt u dat doorgeven aan een van de bestuursleden of aan de redactie.

NIEUWE LEDEN 2011

Uit Scherpenzeel:

Hr.& Mw. M. van Bommel

Mw. J. van Ginkel

Hr. W.D. Minjon

Hr. C.D. v.d. Pol

Hr.& Mw. J. van Vliet

Hr.& Mw. G. v.d. Zandschulp

Mw. I. Henzel

Hr. M. de Koning

Fam. J. Ederveen

Hr.& Mw. van der Kemp

Hr.& Mw. S.C. Smit

Mw. J. Blaauwendraat

Hr.& Mw. B. Bakker

Hr. E. Berkhof

Hr. T. de Borst

Hr. C. van Engelenhoven

Hr. A.J.M. Jekel

Hr. H. Methorst

Mw. E. Pelser

Hr.&Mw. B. Toonen

Hr. P.C. van Toor

Hr.& Mw. E. ter Burg

Hr. J. van Ekris

Hr.& Mw. M. Klomp

Hr. W.M. Bouterse

Hr. F. van Bruggen

Hr. G.R. Buist

Hr. G. van Deelen

Mw. R. van Holland

Mw. N. Mathot

Hr. J. Mulder

Mw. T. Westeneng

Mw. M. Gardenier

Mw. J. de Kruif

Mw. A. van den Brink

Mw. W.J. Oldenmenger-Achterberg

Hr. B.J. Zwaan

Mw. G. den Hartog-Klomp

Mw. L.C. Davelaar-Veldhuizen

Hr. A. Karadag

Hr. W. Vlaanderen

Hr. J. Huizing

Hr. G.J. van de Kleut

Hr.& Mw. J. van Rootselaar

Uit Woudenberg:

Mw. A. van Leuveren

Mw. J. Koster-Vonk

Hr.&Mw. D.J. Stuivenberg

Van elders:

Gemeente Ede, Ede;

Mw. J. Beulenkamp-Vonk, Ede;

Mw. D. vd Brandhof-Wolswinkel, Ederveen;

Hr. A. Langelaar, Frankst N Vict.;

Mw. E.E. van Harten-van Seventen, Soest.

Deelnameformulier voor excursie van Oud-Scherpenzeel

Ondergetekende:

Naam: ..... /.....persoon(nen)

Adres : .....

Postcode : ..... Plaats : .....

e-mail.....

Telefoon.....

geeft zich op voor de excursie naar 's-Hertogenbosch op 2 juni 2012 en verklaart het deelname bedrag van € 51,00 per persoon heden te hebben overgemaakt op bankrekening nr. 4073464 t.n.v. de penningmeester.

Datum:..... Handtekening.....

✂-----✂-----✂-----✂-----✂

Aanmeldformulier voor het bezoek aan Methorst Milieu,

Hopeseweg 10, op woensdag 9 mei om half acht.

Naam 1: .....

Naam 2: .....

✂-----✂-----✂-----✂-----✂

Ondergetekende, Dhr/ Mevr.: _____

Straat en huisnummer: _____

Postcode + woonplaats: _____

E-mailadres: _____

geeft zich op als lid van de Vereniging "Oud-Scherpenzeel" tegen een contributie van € 15,00 per jaar.

Handtekening: _____

Colofon

- Voorzitter : W. Schimmel
Holevoetplein 280, 3925 CA Tel. 033.2772657
- Vice-voorzitter : Mevr. M.G. de Wijs-Koning werkgroep documentatie
Industrielaan 36 3925 BE Tel. 033.2771409
- Secretaris en : Mevr. J.E. Schuur
2^e Penningmeester Roeterskamp 2e 3925 WC Tel. 033.2588677
- Penningmeester : H.J. Beulenkamp
Kostverloren 3, 3925 TW Tel. 033.2772403
- Archivaris : P. Valkenburg Tel. 0318.540124
- Ledenadministr. : J. Roelofsen
Broekerlaan 23 3925 ET Tel. 033.2772539
- Leden : W. van den Berg
Stationsweg 357a, 3925 CB Tel. 033.2772183
- : J. Smit
H. van Konijnenburglaan 4 3925 XB Tel. 033.2774995
- : M. Wassen
Kamillelaan 5, 3925 RG Tel. 033.2773320
- Postgironr. : 4073464 t.n.v. "Oud - Scherpenzeel" te Scherpenzeel.
- Homepage : www.oudscherpenzeel.nl
- Webmaster : M.A. Wigtman
Tel. 033.2772973
- Contributie : De contributie bedraagt € 15,00 per jaar.
- Archief : Documentatiecentrum, Burg. Royaardslaan 5,
(in het Koetshuis). Geopend september t/m mei,
elke dinsdagavond van 19.00 uur - 21.00 uur.
Bovendien op dinsdagochtend en -middag na afspraak met
dhr. P. Valkenburg of mevr. M.G.de Wijs-Koning.
- Redactie : H.P. Schuurman
Vermeerlaan 39, 3925 XC Tel. 033.2773553

ISSN: 1573-5273